

УДК 37.013

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА

Тетяна ОГІР (сmt Петрове, Кіровоградська область)

У статі акцентовано увагу на розвиток творчого потенціалу педагога, розкрито шляхи удосконалення розвитку творчого потенціалу вчителя в системі шкільної освіти та висвітлено досвід роботи з даного напрямку в Петрівській загальноосвітній школі I ступеня.

Ключові слова: ідеї В.О. Сухомлинського, творча діяльність, учитель, інтелектуальний розвиток, навчання, виховання.

В статтє акцентировано внимание на развитие творческого потенциала педагога, раскрыты пути совершенствования творческого потенциала педагога в системе школьного образования и освещен опыт работы в данном направлении в Петровской общеобразовательной школе I ступени.

Ключевые слова: идеи В.А. Сухомлинского, творческая деятельность, учитель, интеллектуальное развитие, обучение, воспитание.

Педагогіка В.О. Сухомлинського – це педагогіка серця, дитино центрizmu і толерантності, в основі якої – необхідність наблизити процес освіти, навчання і виховання до природи конкретної дитини. Тому таку надзвичайно велику увагу вчений приділяв гуманній взаємодії вчителя з учнями як найважливішої складової його педагогічної майстерності і творчості.

В.О. Сухомлинський упродовж багатьох років розвивав теорію про педагогічну майстерність. У його працях «Сто порад вчителю», «Павлиська середня школа», «Як виховати справжню людину», «Розмова з молодим директором школи» та багатьох інших велика увага приділяється творчості вчителя в становленні справжньої людини, громадянина, патріота Батьківщини. «Ми маємо справу з найскладнішим, неоцінним, найдорожчим, що в житті, – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її громадянське й інтелектуальне обличчя, її місце і роль у житті, її щастя» [1, с. 420].

Актуальність питання розвитку творчості вчителя визначається сучасними тенденціями розвитку суспільства, зростаючою роллю освіти та необхідністю забезпечити її випереджальне значення для розвитку суспільства, сучасними тенденціями розвитку системи освіти, необхідністю запровадження інноваційних підходів у навчально-виховний процес.

Сучасна шкільна освіта характеризується значними змінами в усіх сферах свого процесу. Вдосконалюються освітні стандарти, оновлюються програми, змінюються технології навчання, виховання та розвитку особистості школяра. Як ніколи, теза «Кадри вирішують усе» стає актуальною, адже тільки творчий учитель може розкрити творчий потенціал учня, тільки талановитий педагог може виховати талановитого учня. Тож одним із основних завдань адміністрації школи стає розвиток творчого потенціалу вчителя як важливого фактора якості сучасної освіти.

Проблема розвитку творчого потенціалу вчителя знаходить своє відображення у багатьох

працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Так, дослідник педагогічної творчості С. Сисоєва акцентує увагу на таких важливих факторах педагогічної творчості, як уміння керувати своїм творчим потенціалом, оперативно приймати рішення, розв'язувати складні педагогічні завдання. Російський вчений М. Поташник розглядає проблему управління розвитком творчості вчителя з позицій оптимізації навчального-виховного процесу школи. У дослідженнях Л. Ващенко, В. Пikelьної проблема творчості вчителя розглядається у контексті удосконалення управлінської діяльності. Є. Березняк пропонує для розвитку творчого потенціалу вчителя максимально розширити його права у виборі форм і методів навчання і виховання, звернути увагу на розвиток його особистих здібностей та ініціатив. Проблеми творчої діяльності вчителя в Україні нині досліджують також І.А. Зяюн, О.М. Пехота, М.І. Сметанський, Н.В. Кічук, В.І. Загвязинський та інші.

Оскільки розвиток творчого потенціалу вчителя пов'язаний з управлінням такою діяльністю, виникає необхідність відповідної організації науково-методичної роботи в закладі, адже від спрямування зусиль на систематичне підвищення фахового рівня та педагогічної майстерності вчителя залежить рівень виховання інтересу до педагогічної діяльності, а, отже, і до творчої діяльності.

Метою нашої роботи було визначення шляхів удосконалення розвитку творчого потенціалу вчителя в системі шкільної освіти.

Основними напрямками діяльності у розвитку творчого потенціалу вчителя є забезпечення сприятливих умов для розвитку інноваційного потенціалу як кожного вчителя зокрема, так і педагогічного колективу в цілому, розвиток системи мотивацій до інноваційної діяльності (створення ситуації успіху, підтримка ініціатив учителя; свобода дій, вільний вибір форм і методів навчально-виховного процесу), запровадження ефективної системи випереджального навчання педагогічних працівників, оптимізація процесів самоосвіти

вчителя. Сюди ж можна віднести розширення сфери контактів між учасниками педагогічного процесу, вдосконалення системи внутрішкільної науково-методичної роботи та залучення вчителя до науково-дослідної, пошукової діяльності.

Розуміючи актуальність даного питання, адміністрація школи значну увагу приділяє розвитку творчих здібностей учителя на основі трансформації педагогічних ідей В.Сухомлинського.

В.О. Сухомлинський зазначав, що «педагогічна творчість – це бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім свого розуму, свого напруження інтелектуальних сил, свого розуміння і творення краси в наслідках своєї праці, своїх зусиль. Процес творчості характерний тим, що творець своєю діяльністю і її наслідками справляє величезний вплив на тих, хто перебуває поряд з ним» [2, с. 414-446].

У праці «Розмова з молодим директором школи» В.О. Сухомлинський зазначив: «Досвід багатьох років переконує, що суттю педагогічної творчості є думка, ідея, яка пов'язана з тисячами повсякденних явищ. Педагогічна ідея – це, образно говорячи, повітря, на якому плывуть крила педагогічної майстерності» [2, с. 426].

В.О.Сухомлинський називає творчість «однією з ділянок педагогічної цілини» [3, с. 669]. Вважає, щоб її розорати на рівенькі ріллі потрібна довга, копітка праця педагога-творця. «Справжній педагогічний творчості властиві риси дослідження, творчого узагальнення своєї праці», – відмічає наш видатний співвітчизник [4, с. 270].

Творчі пошуки і засоби професійної підготовки активізують увагу до вивчення і використання багатой спадщини вченого. Відправним пунктом педагогічної системи Сухомлинського є ідея гуманістичної спрямованості особистості вчителя та педагогічної діяльності в цілому. На думку педагога-гуманіста, справжнього вчителя повинна відрізняти повага до особистості учня. Дійсно гуманний підхід вимагає іти не від вчителя до учня, а в усіх педагогічних діях виходити перш за все із інтересів і потреб особистості школяра.

Принципово важливою складовою духовної культури вчителя Сухомлинський вважав творче ставлення до навчально-виховного процесу. Перед учителем постійно виникає необхідність творчого пошуку шляхів і засобів досягнення максимального удосконалення своєї діяльності

Творчу діяльність педагога В.О. Сухомлинський розглядав як складну, багатогранну справу, яка починається там, «де зароджується іскра живої, трепетної думки, що шукає відповідь на питання, яке висувається життям. Без питання, без бажання знайти

причинні залежності між явищами ця іскра ніколи не загориться. Питання, що запалює іскру творчості, виникає тоді, коли ти хочеш бачити свою справу, свою працю, результати своєї праці кращими, ніж вони є зараз, коли тобі не дає спокою думка: чому твої зусилля не приводять до того, до чого вони, здавалося б, повинні привести?» [4, с. 406].

Спрямувавши свою педагогічну діяльність на втілення гуманістичних ідей Добротворця, вчителі школи обрали свої індивідуальні проблеми, над якими працювали і втілювали в практику роботи упродовж 5 років. Це такі, зокрема, проблеми як «Гуманістичний підхід до розвитку особистості дитини» (Люта Т.О.), «Гуманістичні ідеї В. Сухомлинського в розумовому вихованні учнів» (Москаленко А.Р.), «Гуманістичний підхід до розвитку творчих здібностей дитини» (Діордієва Д.О.), та ін. Створивши свої індивідуальні творчі лабораторії, на основі аналізу власної діяльності та її результативності, кожен вчитель спроектував свій подальший творчий педагогічний процес, спрямований на досягнення мети, реалізацію поставлених задач, набуття нового або удосконалення напрацьованого досвіду з обраної проблеми.

Вагомим чинником творчого стилю діяльності вчителя В.О. Сухомлинський вважав спрямованість навчально-виховного процесу в початковій школі як творчого. Реалізація його полягала перш за все у творчому застосуванні найбільш продуктивних і водночас гуманних форм і методів навчання. Видатний педагог писав: «Успіх розумового виховання залежить від творчого застосування методів навчання, від різноманітності тих деталей, які зумовлюються конкретною обстановкою і не можуть бути передбачені заздалегідь теорією навчання».

На допомогу в реалізації обраних вчителями проблем, взаємодопомогу і підтримку, обмін напрацьованим досвідом була спрямована вся система методичної роботи. У школі запровадили систематичне вивчення, широку пропаганду і впровадження педагогічних ідей В.О.Сухомлинського. Це і обговорення статей, конференції за книгами «Серце віддаю дітям», «Павлиська середня школа», «Як виховати справжню людину» та інші, обговорення на педагогічних радах, засіданнях методичних об'єднань, семінарах. Традиційними формами методичної роботи, що забезпечують ознайомлення учителів із напрацюваннями Василя Олександровича, є конференції, проблемні семінари, семінари-практикуми. Так, із метою поглиблення та систематизації знань учителів із означеного аспекту проведено:

- круглий стіл з теми «Роль учителя у справі формування особистості учня через гуманізацію навчально-виховного процесу»;

- педагогічні читання «Проблеми творчої діяльності вчителя в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського»;

- педагогічний турнір «Від авторитарно караючої педагогіки до педагогіки співробітництва»;

- конференція «Педагогічна творчість і загальна професійна культура педагога».

Упродовж останніх років відбулися педагогічні ради з такої тематики:

- «Трансформація гуманістичних ідей В.О.Сухомлинського в сучасній школі»;

- «Педагогічна творчість – обов'язковий компонент інноваційної діяльності»;

- «Шляхи підвищення фахового рівня та педагогічної майстерності вчителя».

На засіданнях методичного об'єднання розглядалися питання: «Творчість як оригінальний і високоефективний підхід до навчально-виховного процесу», «Здійснення індивідуального підходу до учнів у процесі навчання та виховання на основі педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського». «Оптимізація процесів самоосвіти педагога», «Сучасний урок в умовах демократизації і гуманізації на основі творчого використання педагогічних ідей В.О. Сухомлинського».

Плідно працювали над вирішенням даних проблем шкільні методичні формування:

- методичне об'єднання вчителів початкових класів над проблемою «Гуманізація навчально-виховного процесу на основі впровадження педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського про творче зростання вчителя в контексті модернізації початкової освіти»

- дві творчі групи з проблем «Гуманізація процесу навчання» та «Гуманізація процесу виховання»;

- психолого-педагогічний семінар з проблеми «Розвиток інноваційного потенціалу вчителя».

Змістовна методична робота дала свої результати: кожен педагог поповнив свою творчу лабораторію новими знахідками, інноваційними технологіями, інтерактивними методами.

Досвідчені вчителі активно пропагують свій власний педагогічний досвід, беручи участь у конференціях, педагогічних читаннях, семінарах різних рівнів.

Так, було вивчено, узагальнено та затверджено методичною радою школи досвід вчителів Піскун І.М. з проблеми «Гуманістичні ідеї В.О. Сухомлинського в розумовому вихованні учнів», Петренко В.Г. з проблеми «Розвиток навчальних можливостей учнів на основі впровадження в практику роботи гуманістичних ідей Василя Сухомлинського»,

Капустинської Т.В. з проблеми «Гуманістичні ідеї В.О. Сухомлинського на уроках природничого циклу Матеріали досвіду зберігаються в методичному кабінеті школи. Учителі також друкуються у фахових журналах.

У школі здійснювалося керівництво індивідуальною творчою працею вчителів. Воно включало відвідування уроків та позакласних заходів, співбесіди з учителями, вивчення і узагальнення досвіду, висвітлення досвіду на методичних заходах, конференціях, у пресі, обмін досвідом, видання рекомендацій.

Петрівська загальноосвітня школа І ступеня – опорна в районі з питань творчої реалізації педагогічних ідей В.О. Сухомлинського.

На базі школи ефективно функціонували районна постійно діюча школа управлінської майстерності для новопризначених заступників директорів з навчально-виховної роботи з проблеми «Удосконалення роботи з педагогічними кадрами на основі творчого впровадження педагогічних ідей В.О. Сухомлинського» (керівник: заступник директора з навчально-виховної роботи Огир Т.Ю.), школа педагогічної майстерності для вчителів початкових класів з проблеми «В.О.Сухомлинський про розвиток навчальних можливостей учнів шляхом диференціації» (керівник: вчитель початкових класів, вчитель-методист Люта Т.О.).

У рамках опорної школи проведені районні семінари-практикуми для різних категорій педагогічних працівників, зокрема:

- директорів загальноосвітніх шкіл району з проблеми «Пошук нових ефективних форм роботи з кадрами щодо забезпечення належного рівня навчально-виховного процесу»;

- заступників директорів з навчально-виховної роботи з проблеми «Інноваційні підходи до організації методичної роботи в школі»;

- учителів початкових класів з проблеми «Трансформація ідей В.О. Сухомлинського як засіб розвитку піднесення ефективності уроку».

Школа, як система, що саморозвивається, не може існувати лише в режимі функціонування, вона прагне до розвитку. Тому навчальний заклад працює над вирішенням таких проблем:

1. Реалізація ідей партнерства, гуманізації у стосунках учителя з учнями під час навчально-виховного процесу.

2. Викладання навчальних предметів з використанням інноваційних технологій.

3. Використання особистісно-орієнтованого навчання.

4. Оптимальне поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання.

5. Стимулювання інтелектуального розвитку в урочний та позаурочний час.

Вчителі школи, постійно дбаючи про піднесення якості і ефективності навчання і виховання, звертаються до педагогічних ідей В.Сухомлинського. Індивідуальні творчі лабораторії мають добре відомі в районі вчителі Люта Т.О., Харкевич Л.М., Каплун Л.А., Діордієва Д.О. Так, вчитель Діордієва Д.О. ефективно використовує ігрові форми проведення уроків: урок-гра, урок-подорож, урок-брейн-ринг. Вчитель англійської мови Харкевич Л.М. ефективно використовує інформаційно-комунікативні технології, творчо реалізує між предметні зв'язки. Вчитель Каплун Л.А. раціонально застосовує інтерактивні технології навчання, оптимально поєднує різноманітні форми і методи навчання. Творчо реалізує ідеї В.Сухомлинського про забезпечення дослідницького характеру розумової праці учнів, необхідність навчання їх мистецтву мислення вчитель Люта Т.О. Саме її урокам притаманне розв'язування проблемних ситуацій, творчі дискусії, дидактичні ігри, спеціальні вправи на мислення, побудовані на спостереженні.

Як результат нашої роботи по піднесенню професійної майстерності, результативності, вагомий внесок у розвиток справи навчання і виховання підростаючого покоління, вчителі закладу отримують моральні та матеріальні нагороди. Зокрема, педагогам Лютії Т.О., Комишан А.М. присвоєна педагогічна премія Петрівської районної ради та Петрівської райдержадміністрації імені С.П. Логачевської. Вчителям Копійці В.М., Діордієвій Д.О., Капустинській Т.В., Каплун Л.А., Коломоєць Т.Г. присвоєно звання «Вчитель – авторитет». Заступнику директора з навчально-виховної роботи Огир Т.Ю. присвоєно звання кращого педагога у номінації «Золотий фонд педагогічної Петрівщини». Районний методичний кабінет широко використовує досвід вищезазначених вчителів при організації методичної роботи з педагогічними кадрами. Вони є керівниками районних методичних об'єднань вчителів початкових класів, майстер-класів.

Про високу результативність діяльності педагогічного колективу свідчать успіхи учнів, із яких 80% мають високий і достатній рівень знань. Упродовж трьох останніх років 360 учнів 1-4 класів взяли участь у Всеукраїнському природничому конкурсі «Колосок», 82 учні – у Міжнародному математичному конкурсі «Кенгуру», де отримали сертифікати за відмінні або добрі результати. Учениця 4-го класу Семенко Дарина отримала перемогу в обласному

конкурсі «Податки очима дітей». Учениця 3-го класу Мишоловка Євгенія стала переможцем обласного конкурсу «Таланти багатодітної родини» за що отримала безкоштовну путівку на відпочинок в Міжнародний дитячий табір «Артек». З року в рік вихованці нашого закладу є переможцями районних олімпіад з української мови та математики серед учнів початкових класів та конкурсу імені Петра Яцика.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, можна з впевненістю сказати, що однією з важливих умов формування творчої особистості молодшого школяра є творча діяльність педагога. Основними компонентами творчої діяльності вчителя є усвідомлення педагогом соціальної відповідальності, прагнення працювати творчо, бо тільки творча особистість педагога зможе виховати творця; трансформація теорії в практичне педагогічне керівництво; організація дослідницької роботи як уміння педагога глибоко проникати в теоретичний зміст педагогічного явища, осмислювати його; проектування розвитку особистості дитини як найголовнішої сфери єднання теорії і практики; суб'єкт-суб'єктний підхід взаємодії вчителя з учнем; педагогічна культура, що пов'язана з загальною культурою особистості та високорозвинутим педагогічним мисленням; створення власної індивідуальної творчої лабораторії і колективу творчої співдружності однодумців; творча спрямованість всього навчально-виховного процесу в початковій школі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вознюк Л. Розвиток творчого потенціалу вчителя у системі шкільної освіти. / Л. Вознюк. – К., 2012.
 2. Зотова О. Ідеї творчості в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського / О. Зотова. – К., 2012.
 3. Пилипчук О.Ф. Розвиток творчого потенціалу педагогів початкової освіти в системі методичної роботи / О.Ф. Пилипчук. – К., 2013.
 4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. / В.О. Сухомлинський. – К.: Пед. школа, 1976. – Т. 2. – С. 420.
 5. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда 1. Основні проблеми творчої праці вчителя. / В.О. Сухомлинський. // Вибр. твори в 5 т.– К., 1976. – Т. 4. – С. 414-446.
 6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах / Сухомлинський Василь Олександрович. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3 – 669с.
- Сухомлинський В.О. Серце відаю дітям / Сухомлинський Василь Олександрович. – Київ: Радянська школа, 1988. – 270 с.